

Cinq Cents ans de Bibliographie Hippocratique 1473-1982, G. Maloney et R. Savoie, Les Editions de Sphinx. Québec 1982, σ. V/291.

Εἰς μίαν ἐποχὴν, καθ' ἣν εἰς τὴν χώραν ποὺ ἐγεννήθη καὶ ἔδρασεν ὁ Ἴπποκράτης καὶ οἱ μεγάλοι δημιουργοὶ τοῦ πνευματικοῦ πολιτισμοῦ τῆς ἀνθρωπότητος, τὰ κλασσικὰ γράμματα καὶ ἡ σπουδὴ των ἐξεμηδενίσθησαν, ἔρχεται ἀπὸ τὸν μακρινὸν Καναδᾶν μὲ τὴν μαρτυρίαν τοῦ ἐν τίτλῳ βιβλίου τὸ δίδαγμα ὅτι, ἂν ἡ ἀνθρωπότης ἐπιθυμῇ νὰ προωθήσῃ τὰς ἐπιστήμας τῆς, ὀφείλει νὰ μελετᾷ τὰς ρίζας των καὶ τὴν ἐν συνεχείᾳ αἰῶνων ἐξέλιξιν τῶν ἐπιστημῶν τούτων, διότι ἀπὸ τὴν μελέτην αὐτὴν προκύπτουν νέαι καὶ ὀρθαὶ δημιουργικαὶ ἰδέαι.

Ἀπὸ τὴν περιοχὴν τῆς Καναδικῆς πολιτείας τοῦ Québec, μὲ τὴν ἐπιχορήγησιν τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας τῆς πολιτείας καὶ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς πρωτεύουσας καὶ ἀπὸ τοὺς κόλπους τοῦ Πανεπιστημίου αὐτοῦ ἐπήγαγε καὶ συνεκροτήθη τὸ λαμπρὸν ἔργον τῆς Ἴπποκρατικῆς βιβλιογραφίας πέντε αἰῶνων, ἀπὸ τῆς ἐφευρέσεως τῆς Τυπογραφίας μέχρι σήμερον.

Εἰς τὸ βιβλίον αὐτὸ φαίνεται κατὰ τρόπον ἀνάγλυφον, πῶς ἀνέκαθεν εἰς τὸν χρόνον τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης (ἐν ᾧ καὶ ὁ Ἑλληνικὸς) καὶ τῆς Ἀμερικῆς, σχεδὸν κάθε ἔτος, ἠρευνῶντο τὰ Ἴπποκρατικὰ κείμενα καὶ ἡ ἐξεδίδοντο ἢ μετεφράζοντο ἢ ἐσχολιάζοντο ἢ διηρευνῶντο εἰς μελέτας δημοσιευόμενας. Ἀπὸ τοὺς τίτλους τῶν μελετῶν αὐτῶν καὶ τοὺς ὑποτίτλους ποὺ μᾶς παρουσιάζει ἡ βιβλιογραφικὴ αὐτὴ μελέτη, καταφαίνεται πόσον γονίμως ἐπέδρων εἰς τὴν σκέψιν τῶν νεωτέρων αἱ θεωρίαι καὶ αἱ ἰδέαι, αἱ περιεχόμεναι εἰς τὰ Ἴπποκρατικὰ ἔργα.

Τὸ ἔργον τῆς συλλογῆς, παραβολῆς καὶ ἐξακριβώσεως τῶν ἀκριβῶν στοιχείων τῆς μακραιῶνος αὐτῆς βιβλιογραφίας κατὰ τρόπον οὐχὶ πρόχειρον καὶ ἀταλαίπωρον, ἀλλὰ σοβαρὸν, ἐμβριθῆ καὶ υπεύθυνον ὑπῆρξε δυσχερὲς καὶ ἀπῆτησε τὴν βοήθειαν καὶ τὴν συνεργασίαν πολλῶν λογίων, μεταξὺ τῶν ὁποίων βλέπομεν καὶ ἓνα Ἑλληνα, τὸν Ἄθαν. Ἀθανασίου. Ὑπῆρχον ὡς βᾶσις βεβαίως αἱ ἐργασίαι ἐπὶ τῆς βιβλιογραφίας ἀρκετῶν προδρόμων, ἐν οἷς καὶ ἡ τοῦ C.G. Kühn καὶ τοῦ E. Littré, ἵνα περιορισθῶμεν εἰς τὰς συμπαγεστέρας, ὅμως ἐπὶ 150 ἔτη ἔκτοτε αἱ Ἴπποκρατικαὶ σπουδαὶ ἐπεξετάθησαν καὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν κατὰ τρόπον ἀσύλληπτον. Οἱ συντάκται ἐπεξεργάσθησαν ἀπειρίαν πηγῶν ζητοῦντες πάντοτε ἐπιμελῶς νὰ ἐλέγξουν καὶ ἐπαληθεύσουν τὰ διδόμενα στοιχεῖα, φοβοῦνται ὅμως ὅτι δὲν θὰ ἔχουν ἀποφευχθῆ ποὺ καὶ ποὺ πλάναι, παραλείψεις καὶ ἑλλείψεις. Πάντως εἶναι καταφανὲς ὅτι τὸ ἔργον αὐτὸ εἶναι σοβαρὸν καὶ μέγα καὶ θὰ παράσχη οὐσιώδη βοήθειαν εἰς τοὺς μελετητὰς ἕως οὗτο συγκροτηθῆ ἢ μελετωμένη Τράπεζα πλήρους βιβλιογραφίας τῆς Κλασσικῆς Ἀρχαιότητος τῆ φροντίδι τῆς American Philological Association.

Ἡ καταγραφή τῶν Ἴπποκρατικῶν ἔργων γίνεται κατὰ ἔτη συνεχῆ ἀπὸ τοῦ τίτλου 1 (1473) μέχρι τοῦ τίτλου 3332 (1982). Καταγράφεται ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἔργου, ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου ἐν τῇ πλήρει αὐτοῦ διατυπώσει καί, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει εἰς τὴν καταγραφομένην ἔκδοσιν, ἀναφέρονται καὶ 1) ὁ τόπος τῆς ἐκδόσεως, ὁ ἐκδότης, αἱ σελίδες ἢ τὰ φύλλα καὶ ἐπὶ ἐκτεταμένον ἐκδόσεων ὁ ἀριθμὸς τῶν τόμων. Ἡ χρονολογία τῆς ἐκδόσεως ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι ἀπολύτως ἐπηληθευμένη συνοδεύεται ἀπὸ ἐρωτηματικόν.

Ἡ χρῆσις τοῦ βιβλίου διευκολύνεται καὶ ὑπὸ πλήθους παρατιθεμένων καταλόγων, ἧτοι 1) Καταλόγου συντομογραφικῶν γενικῶν 2) συντομογραφικῶν τῶν συλλογικῶν ἔργων (Mélanges κλπ.) 3) συντομογραφικῶν διαφόρων Συνεδρίων, συμποσίων,

Συναντήσεων, εις ἃ ὑπάρχουν σοβαραὶ ἀναφοραὶ εἰς τὰ Ἰπποκρατικά ἔργα 4) περιοδικῶν, φερομένων με̄ μονοσύλλαβον τίτλον (λ.χ. Gnomon, Glotta, Platon) 5) περιοδικῶν φερομένων με̄ περιφραστικούς τίτλους 6) ὀνομάτων συγγραφέων με̄ τὸ ἐθνικὸν τῶν ὄνομα καὶ τὸ φιλολογικόν, ὅπερ συνήθως εἶναι λατινικόν 7) ὀνομάτων προσωπικότητων ἀναφερομένων εἰς τὰ ἔργα ἐπίσης ὑπὸ τὴν διπλὴν αὐτῶν ἐκφορὰν καὶ 8) κατάλογον τῶν συγγραφέων τῶν βιβλιογραφουμένων ἔργων μετ' ἐνδείξεως τοῦ ἀξιοῦτος ἀριθμοῦ καταχωρίσεως τῆς ἐργασίας τῶν. Πλεῖστα εἶναι τὰ νεοελληνικὰ ἔργα, δεῖγμα ἐρεῦνης ἐκτεταμένης, ἀκόμη καὶ αἱ δημοσιεύσεις εἰς τὸν ἡμέτερον «Πλάτωνα».

ΠΑΝ. Κ. ΓΕΩΡΓΟΥΝΤΖΟΣ

The Hellenic Spirit Byzantine and Postbyzantine, Collected Essays by John E. Rexine, Ἔκδ. Institute for Byzantine and Modern Greek Studies Belmont, Mass. 1981, σελ. 136.

Τὸ προκείμενον βιβλίον ἀποτελεῖ συλλογὴν δώδεκα ἄρθρων, τὰ ὁποῖα ἀναφέρονται εἰς τὴν πνευματικότητα τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τῆς παλαιᾶς ἐποχῆς διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ ἰδίᾳ τοῦ Βυζαντίου καὶ τῶν μετὰ ταῦτα χρόνων μέχρι σήμερον. Τὸ βιβλίον προϋποθέτει τὴν ἐνότητα τοῦ βίου τῶν Ἑλλήνων ὡς Ἔθνους, συνεχῶς ὑπάρχοντος καὶ δρῶντος καὶ ἐξελισσομένου εἴτε ὁ χῶρος ἦτο ἐλεύθερος εἴτε ἐτέλει ὑπὸ ξένην κυριαρχίαν. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ εἶναι καθηγητῆς τῶν κλασσικῶν γραμμάτων εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Colgate, N.Y., τὸ δὲ βιβλίον του ἐκδίδεται ὑπὸ τοῦ ἐν Belmont, Mass Ἰνστιτούτου Βυζαντινῶν καὶ Νέων Ἑλληνικῶν Σπουδῶν, τὸ ὁποῖον διευθίνει ὁ ἐξαιρετικὸς σοφὸς Κ. Καβαρνός, τοῦ ὁποῖου πλεῖστα ἔργα ἔχουν κριθῆ ἀπὸ ἐτῶν εἰς τὸν «ΠΛΑΤΩΝΑ».

Πρὸ πάσης κρίσεως τοῦ βιβλίου θὰ ἐπεθύμουν νὰ διαπιστώσω ὅτι οἱ ἐν Ἑλλάδι Ἕλληνες εἶναι ὑπερήφανοι, διότι οἱ ἐν Ἀμερικῇ ὁμογενεῖς τῆς δευτέρας ἢ τρίτης γενεᾶς τῶν Ἑλλήνων μεταναστῶν ἀπέδειξαν ὅτι ἀνήκουν εἰς ἓνα ἔθνος κατ' ἐξοχὴν πνευματικόν, ἀφοῦ κατὰ τὴν μεγίστην τῶν πλειονότητα διεμορφώθησαν εἰς ἐπιστήμονας καὶ ἐγένεσαν τὰ Ἀμερικανικὰ Πανεπιστημιακὰ Ἰδρύματα με̄ Ἑλληνας τὸ γένος καθηγητάς.

Τὸ βιβλίον αὐτὸ τοῦ J. Rexine εἶναι κατὰ τοῦτο πολύτιμον, ὅτι παρουσιάζει καὶ τεκμηριώνει τὴν ἐνότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ πνευματικοῦ βίου με̄ λεπτομερείας ἀπὸ τὴν βυζαντινὴν Χριστιανικὴν περίοδον, πού παλαιότερον ἐθεωρεῖτο κακῶς —κατὰ φραγκοδυτικὴν ἐπίδρασιν— ὅτι ἦτο ἡλαττωμένης ἀξίας, ἐνῶ τούναντίον ἦτο περίοδος μεταμορφώσεως τῶν ἑλληνικῶν ἀξιῶν εἰς ἑλληνοχριστιανικὰς καὶ κάτω ἀπὸ κυριαρχικὰς ῥωμαϊκὰς φραγκικὰς ἢ τουρκικὰς ἐπιδράσεις ἐξελίσσετο καὶ συνέχιζε τὸν βίον τοῦ ὀ πνευματικὸς κόσμος τῶν Ἑλλήνων.

Εἰς τὸ 1ον ἄρθρον τοῦ ὀ R. προβαίνει εἰς σύγκρισιν τῆς σκέψεως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν δύο λαῶν, Ἑβραϊκοῦ καὶ Ἑλληνικοῦ, τῶν μόνων πού ἐπέζησαν ἐκ τοῦ πρὸ τεσσάρων χιλιετιῶν ἐμφανισθέντων καὶ δρασάντων ἔθνῶν. Ἀντιπαραθέτων τὰ ἐπιχειρήματα δύο συγγραφέων, ὧν ὀ μὲν καταριθμεῖ τὰς διαφοράς, ὀ δὲ τὰς ὁμοιότητας, καταλήγει εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ἀμφοτέρω οἱ λαοὶ ἔσχον κοινὰς ἐπιρροὰς ἀπὸ τὴν κοι-